

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollegium utca
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Mi magunkért.

Az olaszokkal háborúba jutás idején politikai lapjaink sokszor gúnyosan emlegették az onnan elhangzott „szent önzés“ tételét. Pedig ez a csúfondáros használatában is szállóigévé lett sacro egoismo valójában nagyszerű gondolatot fejez ki: azt, hogy egyazon eszménnyel egybekapcsolt közösség érdeke minden más érdeknek felette áll. Amennyire rút és természetes volta mellett is visszataszító az egyén falánk önzése, melyet valóban sohasem tudunk szentnek találni, époló gyönyörű és olykor iszonyatosságában is elragadó a közös nagy eszménytől hevített sokaságnak másoktól meghátrálást, az önmaga tagjaitól önfeláldozást kívánó szentséges önzése.

Eszményekért küzdeni, eszményeket elérni nem is lehet ennek a szent önzésnek uralkodása nélkül. Ha hiszem azt, hogy az az ideál, melyért lelkesülök, embertársaimnak általában, vagy legalább embertársaim hozzám legközelebb álló nagy tömegének a lehető legnagyobb boldogító-ára alkalmas: akkor ennek az ideálnak a megvalósításáért minden áldozatot szükségesnek kell tartanom; akkor ennek az ideálnak a megvalósítására alkalmasnak tartott szervezet részére minden jogot követelnem kell. Hódító nemzeteknek, felfelé törekvő társadalmi osztályoknak sokszor keserves, sokszor igazságtalannak érzett cselekvéseit igazságossá és fájdalmas voltában is tiszteletreméltóvá teszi az eszményért lelkesülés szent önzése.

Csak akkor nem lehet szent önzésről beszélni, ha az erőszakosságnak és fájdalom okozásnak valódi indítója nem valamely eszmény megvalósítására szervezett közösség érdeke, hanem annak örve alatt a közösségben elől ügyeskedő kolompósok hatalomvágya, vagy pénzsóvárgása, mint ahogy azt közelesen volt alkalmunk szomorúan tapasztalni. A sohasem szent magánérdek ebben az esetben annál undorítóbb, mert a legaljasabb bűnnel, a hazug képmutatással párosul.

Am az igazi közérdek szent és az a közösség, amelyik a maga érdekét nem bírja igazán

átérteni, vagy nem meri érvényesíteni, nem mondható még életképesnek sem.

Aki a történelmet ismeri, ismeri azt a hihetetlenül nagy jelentőséget is, mely nemzetünk életében a reformátusságnak jutott osztályrészül. Ha Pázmány, a rekatholizáló főpapok mindenkori méltó eszményképe szükségesnek tartott egy református erdélyi fejedelemséget; ha Bartakovics egri érsek csakugyan ott volt a reformátusoknak Thun pátens ellen tiltakozó debreczeni kistemplomi gyűlésén: nem bírnám megérteni, hogy hát most már maguk a reformátusok sem mernének hinni a reformátusság hivatásában; most már maguk a reformátusok sem mernének e reformátusság sacro egoismo-ja nevében önérzetesen felépni.

Eleget hibáztunk a múltban. Egynémely éretlen embernek heccelődését, törvény iránti tiszteletlenségét, többnyire demagóg izü és szándékú türelmetlenkedését könnyelműen általánosítottuk s a maga egészében igazán keresztyén szellemű, tehát szeretetteljes és velünk egy fajtajú, tehát testvéri érzésű római katolikus irányában bizalmatlansággal a tulajdonképen csak néhány törtetőnek fészkelődéséből álló „klerikális veszedelem“ ellen fegyvertársakat kerestünk a zsidókban. Hogy ezt tettük és hogy rosszul tettük — ennek a beismerése semmikép sem szégyen, mert embernek tévedni sohasem az.

Am igenis szégyen volna, ha a magunk hibájából tanulni nem tudunk. Sokszorosan súlyos szégyen volna, ha a legutóbbi szomorú tapasztalatok után sem szünnénk meg a zsidókban keresni fegyverbarátokat, holott tapasztalhattuk, hogy a zsidóságnak egy nagy — s bár legértéktelesebb, de legmozgékonyabb — része mihelyt a maga érdekének megvalósíthatását látja, cserben hagy mindent, ami szent. De szégyen volna az is, ha egyik járszalagról lekerülve, a másikra fűzők fel magunkat. Római katolikus atyánkfiai a maguk vallásának és egyházának szent érdekét kitűnő szervezetekben tudják szolgálni. Tisztelettel és megbecsüléssel kell ezt látnunk, de ebből nem

következik, hogy sorsunkat az ő kipróbált szervező képességekre kelljen reá bízni. Kiváltképen óvatosnak kell lenni olyan szervezetekkel szemben, melyek — eddig legalább — nem az egész keresztyénségnek, sőt nem is a római katolikuskok összeségének, hanem inkább csak a római katolikus hívek egy kisebb és türelmetlenebb részének az akcióját képviselték.

Egyáltalán: nem lehet-e nekünk, nagyszerű értékeket produkált reformátusságnak, a történelemmel igazolt nagy érdemeink büszke tudatában, végre fölegyenesedni s a gonoszok ellen erős ököllé is formálható, simogatni puha baráti jobunkat azzal nyújtani minden becsületes ember elé, hogy aki velünk tart, mindenkit szívesen a keblünkre ölelünk, de itt a Tiszántúl s kivált Debreczenben házi gazdának már magunkat érezzük.

Kun Béla.

Tárca

Az ifjúság tanítójának a képe.

Írta: Nicolaas Beets,

az utrechti egyetem néhai professzora.

Az eszméknek abban a mai zürzavarában, melyet a pártok tusája szült és nagyra emelt: ki fogja higgadtan megrajzolni az ifjúság tanítójának a képét, úgy, amilyennek kell annak lennie, hogy benne a keresztyén világ ellenállhatatlanul örömet és gyönyörűséget lelje?

Ki fogja érdeme szerint magasztalni azt a kiváló férfit, aki azt a képet ezekben a napokban híven visszatükrözi?

Azt a férfit, aki át van hatva az ifjúság, a társadalom, hazája és Istene iránt való szeretettől;

aki feladatának fontos voltát érzi gögösség nélkül, de egyszersmind félelem nélkül is, mert azt nem a *magasba* való feltekintés nélkül vállalta és teljesíti;

akinek a feje elég gazdag ismeretekben arra, hogy az önhitteget kizárja és szíve tárva-nyitva minden előtt, ami jó, szép, jóhangzású és fontos;

akit az őszinte kegyesség és keresztyén érzület szentelt meg;

aki bírja a különbségtétel- és emberismeret adományát;

aki az oktatásban türelmes, világos, módszeres, az ismeretlent mindig az ismerethez kapcsoló;

aki jobban törekszik az ítélet fejlesztésére, az emlékezet gyakorlására, a tudásvágy felköltésére, mint a látszólagos tudásban és a szemmel látható szajkóskodásban való gyors haladásra;

aki inkább iparkodik az erő gyarapítására és a támasztékok erősítésére, mint a teher súlyosbítására;

aki valamint az oktatásban az *ítélet* munkálkodására, úgy a nevelésben inkább a *lelkiismeret* működésére veti a fősúlyt;

aki az érintkezésben barátságos, a bánásmódban következetes és minden bizalmasság mellett is méltóságot megőriző s mindennél jobban igyekszik arra, hogy

tanítványai teljes és föltétlen bizalommal legyenek iránta, hogy az igazság soha el ne legyen rejtve előle;

aki az intésben félreérthetetlen, a büntetésben enyhe, de igazságos, a jutalmazásban méltányos;

a rossz felismerésében gyors, megelőzésében talá-
lékony, megbocsátásában komoly és mindenben rövid;

akit a *vallásos vezetésben* a szeretet megóv a *túl-*
kevéstől és a tapasztalás kigyógyított a *túl-*sokból;

aki nem az érzés korai kifejlődését, nem is a talá-
lító feleleteket, hanem a készséges engedelmességet
tekinti a gyermeknél a vallásos hatás bizonyosságának;

aki az Isten félelmét, a Megváltó szeretetét, a
Szentírás tisztelét szavával és példájával lelkökbe oltja.

Ime ilyen az a férfiú, akit a gyermekek szeretni, a szülők tisztelni, a társadalom hálával környékezni s mindazok, akik Isten országát szeretik, a legnagyobb becsülésben részesíteni *kénytelenek*. Nem azért, mert a gyermekeket *mindenre* megtanítja, és *korán* meglé-
ríti, hanem azért, mert *minden* fejlődésnek, a legmagasabb-
nak és a legfontosabbnak is — *megbízható alapot* vet.

Közli: dr. Nagy Zsigmond,

a debreczeni református kollégium ny. tanára.

NB. Beets a keresztyén tanítónak ezt a klasszikus képét 1853-ban a *nymegeni* „keresztyén tanítóképző“ (Christelyke Normaalschool) évzáró ünnepélyén rajzolta meg, mint az „igazgatótanács“ elnöke. Szavai oly mély hatást keltettek, hogy beszédét nemcsak az „Értesítő“-ben és egyházi folyóiratokban tették közzé, hanem márványba vésvé az intézet csarnokának a falába is beillesztették s ott máig is mindenki meghatóttan olvashatja. Bár akadnának a mi magyar református tanítóink között is igen sokan, akik e képben ne csak gyönyörködnek, hanem azt a saját tanítói munkájukban megvalósítani is törekedjenek.

Iskola

A debreczeni kollégiumi konviktus számára történt gyűjtésről.

A folyó 1919. esztendő legelején körlevélben és egyházi lapjaink hasábjain (Lapunkban a 3. szám 20. lapján) a tiszántúli egyházkerület Elnöksége, a kollégiumi gazdasági tanács elnöke, több igazgató és kollégiumi tisztviselő aláírásával Felhívás jelent meg, amelyben debreczeni kollégiumunk internátusának szomorú állapota van ecsetelve, azzal a kéréssel, hogy a jószívű adakozók segítsék anyagi támogatásukkal Alma Materünk emez egyik legjelentősebb és igen nagy hivatást betöltő intézményét.

A felhívás szétment az ország minden részébe a református egyházakhoz és azokhoz a buzgó hittestvérekhez, akiknek kegyessége és áldozatkészsége példaként világol; eljutott azokhoz a tekintélyes világi, vagy egyházi tisztséget betöltő férfiakhoz is, akik egykor, mint szegény alumnusok éppen a kollégium konviktusában nőttek fel.

Lapunk néhány számában apróbb részleteket közöltünk a gyűjtés eredményéről. Az ott említett adatoknak ismételt felsorolása ez alkalommal nem célunk. Azt sem tartjuk most feladatunknak, hogy az eddigi gyűjtésről részletes kimutatást adjunk pl. vidékek szerinti csoportosítással, vagy annak feltüntetésével, hogy mennyit adtak egyházak, mennyit testvérintézetek és mennyit egyesek?

Arra azonban nagy nyomatékkal hívjuk fel egyházunk tagjainak és tisztelt olvasóinknak figyelmét, hogy azt ne gondolják, mintha a gyűjtés már be lenne fejezve, vagy hogy a tervbe vett minimális összeg már begyűlt volna s konviktusunk immár nyugodt vizeken evezhetne, bő táplálékot nyújtva visszaérkezett gyermekeinek. Mert bizony a tény az, hogy a szükségelt összegnek alig egyharmada folyt be az egyházkerületi pénztárba, már pedig a számításba vett summa beérkezése esetén is csak azt lehetett volna mondani: most már abban a helyzetben vagyunk, hogy megkezdhetjük reális számadással a konviktusi üzemet.

Semmi kétségünk sincs afelől, hogy a még mindig nem adakozott egyes tekintélyes egyházainknál elküldésre készen van az egybegyűjtött vagy megszávozott összeg, az idők viharos járása azonban nem volt kedvező arra, hogy Debreczenbe, a rendeltetési helyre eljuttassák. Tudjuk p. o. azt, hogy annak idején nagyon sokan azért nem adták postára az adományt, mert attól tartottak, hogy ezeket a lelkesedéssel és nem egy helyen nagy áldozatokkal összehordott filléreket is lefoglalja és rendeltetésével épen ellentétes célra használandja fel az akkori rémuralom. Volt olyan gyülekezet is, amelyek szinte lopva, hit alatt, a legátusától küldte be tekintélyes összegű adományait. Azóta meg még kevesebb alkalom adódott arra, hogy kollégiumunk pénztára az egyes egyházakkal érintkezésbe lépjen.

Mivel azonban most már csendesebb világot élünk és jó Istenünk jóvoltából megadta a föld a maga termését: gyökeres reménységünk van az iránt, hogy miként a konviktusunk a tanév elején lassanként benépesül, úgy megnyílnak a hálás szívek és készséggel hozzák, avagy küldik el adományaikat a kiesinyeit tápláló Alma Mater számára.

Faxit Deus.

Collector.

Kortünetek.

Révész Imrének, a debreczeni egyház páratlanul nagy papjának, az egész magyar református egyház egyik legnagyobb ékességének azonos nevű unokáját szemelte ki, a debreczeni presbiterium az üresen levő lelkészi állásra jelöltül. Mi, akik ismerjük a fiatal Révészt, jól tudjuk, hogy e jelölés mennyire szerencsés. Szárnyaló lélek, mély tudomány, szónoki kiválóság és egyéni nagy szeretetreméltóság a legkiválóbbak közt is kiválóvá emelik ezt a fiatalságában is imponáló paptanárt. A jelölésben résztvevők nagyobb része előtt azonban ő maga ismeretlen s a döntő nyilván a nagyapa érdeme volt. Hát ez is jól van: egy vigasztaló és felemelő kortünet. A debreczeni egyház Révész Imrét kívánja vissza; a sziklaszilárd jellemű, hajthatatlan hazafiságú, minden gondolatában keresztyén és egész valójában izig-vérig református Révész Imrét. Bízunk benne, hogy meg is kapja.

Nem lehet elég súlyosan megbélyegezni azt az otromba eljárást, mely szerint ama bizonyos cédulákkal a református nagytemplom padjait raggatták tele. Nem az a fontos ebben, hogy mi volt a cédulákon, hanem az, hogy a templomot kenték össze. Lehetett volna a cédulákra írva az is, hogy: Kis Arnold jeles rabbi; vagy: Kis József páratlan költő; vagy: Kis szerencséje nagy; vagy akármi más ilyen filozemita nyilatkozat, akkor is csakúgy meg kellene botránkozni a templom beszennyezése miatt. Abban azonban teljesen nincs igaza az egyik helyi lapnak, hogy eme cédulácskák ki-

raggatása a reformátusok és a reformátusság becsületét érintené. Ha a közúti kocsiban a vadonatúj ruhámat szivarral szándékosan kitégetik, az mindenesetre nagyon bosszantó, de nem az én becsületemet bántja, hanem azét a rossz emberét, aki készakarva kárt csinált. S bizony én nem szégyenkezem, míg a megrongált kabátban hazamegyek, pedig aki látja, azt hiheti, hogy magam voltam a baj okozója. A templom beszennyezéséről meg senki sem gondolkodhatik eképen; hát miért volna a tettes kézrekerítése a református egyház kerületének kérdése?

Aki jól különböztet, az tanít helyesen. Régi igazság, még sem tudja, sőt nem is hiszi mindenki. A multkor egy nagyon ríktó tendenciájú plakátot helyeztek el egy ifjusági nevelő intézetben. Valaki ezt illetékes helyen szóvá tette. Ezt az esetet — más személynek is belekeverésével — úgy tüntették fel a nyilvánosság előtt, mint a plakát által szolgált mozgalom elleni akciót. A napokban meg egyik templomunkban ragasztott fel ismeretlen tettes éjnek éjszakáján néhány szónyi tartalmú felhívásokat. Azon a tényen, hogy e felhívásokat a templom padjára ragasztották, mindenki megbotránkozott, az olyan is, aki ezt a felhívást az utca sarkon vagy a házak falára mosolyogva, vagy ép gyönyörködve nézi. Ezt a megbotránkozást mindenki megérti, hiszen a templom szent. Aki azonban a mai könnyöklő, törtető, haszonkereső világban persze nem lehet megérteni, hogy akad olyan bolond ember, aki az ifjusági nevelő intézetet is szentnek nézi.

Különfélék.

A nagyvárad református egyház az 1919—20. tanévvel kezdődőleg református polgári leányiskolát állított fel a református tanítónőképző-intézet helyiségeiben. Az iskolának mind a négy osztálya megnyílik, ha legalább 150 jelentkező lesz.

Értesítők. Három értesítőt kaptunk a múlt hét folyamán. Mind a három megegyezik külsőleg abban, hogy vékony füzet, belsőleg pedig abban, hogy hivatalos beszámolója szerint a vallás-erkölcsi nevelésre nagy gondot fordított az intézet. A mezőtúri főgimnázium értesítőjében Borsos Károly igazgató vezető helyen közölt beszámoló beszédében hatalmas bizonyítást tesz amellett, hogy az evangéliumon alapuló vallásos világnézet a legszebb, a legtokeletesebb és a legésszerűbb minden létező és elképzelhető világnézet között. Megszívlelendő az igazgatói jelentésnek az a részlete is, amely azt indokolja, hogy 309 megosztályozott tanuló közül 112 nem ütötte meg a mértéket. Az osztályozásnál — úgymond — tekintetbe vettünk minden mentő körülményt s hogy mégis oly nagy az elégtelen osztályzatok száma, annak oka nem a nehéz viszonyokban, hanem a tanulóknak keresendő. Sokan vannak, akik nem azért lesznek gimnáziumi tanulókká, hogy tanuljanak, hanem hogy más komoly foglalkozás elől meneküljenek. Az ilyeneknek természetesen nem szegődünk büntársaikká azzal, hogy tudatlan létükre jó bizonyítványt adjunk nekik; mert azt tartjuk, hogy dolgozni kell minden tisztességes embernek; kiváltképen pedig annak, aki a középiskola végzése útján a közélet vezetői közé akar állani. Aki a nagy önmegtadást, nagy lelki fegyelmetséget kívánó szellemi munkát nem bírja, vagy nem kívánja erős akarattal: az vállalkozzék testi munkára és ne lopja az időt a komoly szellemi

munkára rendelt gimnáziumban*. Hasonló komoly hangon, de lelkesítőleg szól az évnyitó beszéd, amely eszményi célokat tűz az ifjúság elé. — *A nagyváradi református tanítónőképzőintézet XIV. értesítője* 24 lapon, csak adatokat tartalmazva, pontosan és kimerítően számol be az elmúlt mozgalmas tanévről, amelynek változatos voltát eléggé jellemzi az a tény, hogy a kényes körülmények miatt tizenegyszer kellett az órarendet megváltoztatni. Az intézetnek az igazgatón kívül öt rendes tanára, három ideiglenes segédtanítója és három óraadója van. — *A herettyóújfalui református polgári leányiskola értesítője* 25 lapon számol be a lefolyt tanévről. Vezető helyen olvasható Forszter Gyula igazgató eszmélető tartalmú székfoglaló értekezése „A nevelésről”. Az értesítő többi része: Igazgató évről jelentése, Igazgató tanács, felügyelet. Elvégzett tananyagok. A tanulók névsora. Iskolai felszerelések és Tájékoztató az 1919—20. iskolai évről címek alatt ad számot eme még csak két év óta fennálló, de szépen fejlődő tanintézetünkről.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2400—1919. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Kovács Lajos és idősb Görömbei Péter esperesek elhunytával megüresedett zsinati lelkészi rendes képviselői helyek betöltésére a szavazást elrendeljük.

Felkérjük Nagytiszteletedet, hogy a bölcs vezetése alatt álló egyházmegye területéről egybegyűjtött szavazatokat legkésőbb október hó 15-ik napjáig a püspöki hivatalhoz feltejeszteni méltóztassék.

Debreczen, 1919 augusztus hó 30-án.

Gróf Degenfeld József,
egyházkerületi főgondnok.

Dr. Baltazár Dezső
püspök.

CENZURAT DE SUBLOCOTENENTUL HORIA.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2747—1919: szám.

Pályázati hirdetés.

Boldog emlékezetű Hegyi Mihályné menyasszonyi hozomány céljaira tett alapítványából az 1919. évben két 500—500 koronás segély lévén kiadható, annak elnyerésére pályázatot hirdetek.

Pályázhatnak Debreczen városban született szegényebb sorsú, protestáns vallású művelt családok leánygyermekai. Születési bizonyítvánnyal felszerelt kérvények f. évi november hó 15-ig adandók be a püspöki hivatalba. A segély, felvétel esetén — az egyházi házassági (esketési) bizonyítvány felmutatására az egyházkerületi pénztárban lesz kifizetve.

Debreczen, 1919 augusztus hó 28-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat

A mátészalkai református egyház egyik nőtanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom: készpénz az egyháztól 100 kor. és 300 kor. lakbér, továbbá a megfelelő fizetékiegészítési államsegély, melyet egyelőre az egyház előlegezi.

Pályázatok szeptember 21-ig a lelkészi hivatalba küldendők.

Mátészalka, 1919 augusztus 30.

Kincses István,
református lelkész.

Nevelői,

helyettes tanítói vagy bármilyen megfelelő alkalmazást keres sürgősen 34 éves, református vallású, komoly erdélyi állami iskolai igazgatótanító, Hajdú vagy Szabolcs megyékben, vidéken, esetleg tanyán is. Szíves megkeresést kér fizetési feltételek megjelölésével. „Református lelkészi hivatal” Szalacs, Bihar m. címen.

Pályázat.

A hajdúnánási református egyház új pályázatot hirdet a megüresedett önálló orgonista kántori állásra. Fizetése a felsőbb egyházi hatóságok megerősítése alatt levő díjlevél szerint:

1. Természetbeni tisztességes lakás.
2. 20 hold 931 □-öl szántóföld; 5 osztatlan hold 270 □-öl legelő haszonélvezete, melyeknek állami adóját az egyház fizeti.
3. 1000 korona, azaz egyezer korona készpénz az egyház pénztárából.
4. Stóla az érvényben levő díjszabás szerint.
5. 200 korona, azaz kettőszáz korona a debreczeni református szenior és az ünnepi követek ellátásáért. Megválasztott abban az esetben, ha a főgimnáziumban az ének- és zenetanítással is megbiztatnék, megfelelő külön díjazásban részesül.

Pályázhatnak református vallású, kántori és magasabb zenei képesítéssel bíró egyének. A kántori oklevél megszerzése után eltöltött időt okmányokkal tartoznak igazolni. A pályázat határideje: 1919 szeptember 15.

A próba éneklés szeptember 28-án lesz, melyre a kijelöltek külön értesítéssel hivatnak meg; előbb a város területén megjelenniök nem szabad.

A megválasztottnak — ki állását folyó évi november 1-én tartozik elfoglalni — a próbaénekléskor felmerült költségei megtérítetnek.

Hajdúnánás, 1919 augusztus 18.

Benkő Lajos,
református lelkészelnök.

2—2.